

100727

Kjell Aspaas

**under
en
hårdere
himmel**

En kommentar
av
Jens Bjørneboes roman

Cecil Forlag ca. 1977

Regjeringens bevisste landsforræderi gjennom sabotasjen av Norges forsvar.

Majoren utdyper naturligvis (det er helt i tråd med hans sinn og handlemåte) den bevisste undergraving av vårt forsvar. Og han sier videre:

«Denne linje går langt tilbake og ble ført målbevisst frem til 9. april 1940, hvor den bar sin naturlige frukt, landets forsvar var satt ut av spillet og landet lå åpent og vergeløst. I 1930, ti år før ulykken, uttalte Fr. Monsen på (arbeider)partiets landsmøte følgende: **Det har alltid vært enighet innen vårt parti om at man skulle gjøre den borgerlige hær ubrukbar**» (...)

Fire år senere uttalte også den samme Monsen i Stortinget: **Militærvesenet er et apparat til undertrykkelse av frigjøringsarbeidet nedenfra og har alltid vært det. La oss være fri for denne svindel med fedrelandet i forbindelse med militærvesenet.**

På Arbeiderpartiets landsmøte i 1930 ble der ifølge protokoll fra møtet drøftet anskaffelse av våpen for å reise væpnet opprør. Gerhardsen uttalte da ordrett: **Hvad angår det direkte spørsmål om å anskaffe våpen tør det finnes flere utveier, og disse håper vi komiteen kan vise. Det er som man vil forstå, så ømtålelige ting at det ikke kan gjøres til gjenstand for behandling her**. (S 150)

Majorens artikkel (som naturligvis er fiktiv, skapt av romanens forfatter, men ikke desto mindre rammer blink allikevel) er interessant derved at da den ble skrevet (altså i romanens «tid») var 98 prosent av den norske befolkning hellig overbevist om at dette var «nazi-propaganda»; Det var simpelthen ikke sant, alt det der. Nu – så lenge etterpå – kan vi kanskje betrakte tingene forholdsvis lidenskapsløst – og nu ser vi jo at det var sant, tross alt. Slik avdekker «Under en hårdere himmel» tilstander som er av avgjørende betydning for vår moderne historie. For vi må naturligvis aldri gå inn på en forfalskning av historien. Jens Bjørneboe er en av dem som vil sette tingene på de rette plassene. Noen år før Jens Bjørneboes roman kom ut, hadde en enda betydeligere norsk dikter, Sigurd Hoel, vært inne på disse samme tankene. I romanen «Stevnemøte med glemte år» fra 1954 sier en av personene:

Du vet like godt som jeg at det foregår en ganske smart

forfalskning av okkupasjonshistorien vår (...) Jeg mener offisiell og halvoffisiell historieskrivning, offisielle taler, offisielle undersøkelser som tilslører istedenfor å avsløre, pluss alt det private juget og skrytet. Bare vent til det blir passelig oppblandet med svada og kommer i lærebøkene, da skal du få se på greier. Det skulle ikke undre meg om den krigen vi førte i Norge i 1940, ender med å bli en av de best planlagte og best gjennomførte i verdenshistorien – vår krig, altså, ikke tyskerenes».

På en måte kan man si at Jens Bjørneboe tar opp denne tråden fra Sigurd Hoel og fører den videre – men det lar seg neppe nekte at Bjørneboe i meget er langt krassere, mer intenst engasjert for «den andre siden» enn Sigurd Hoel noensinne kunne bli. Hvorvidt Hoels egen radikale bakgrunn (som han forøvrig i stor utstrekning befrikket seg fra) har betydd noe her, er naturligvis vanskelig å si – og spiller forøvrig ingen rolle i vår sammenheng. Men også Sigurd Hoel gjorde sin gjerning i etterkrigs-Norge.

★

Efterhånden som majoren forfaller rent fysisk (han lider av kreft) og ellers fordyper seg i sine aktstykker, blir romanen mer og mer konsentrert om de unge menneskene, om datteren og sønnen – og den unge Jan, han som tilsynelatende satt så fast i advokat Wastrups «sosialdemokratiske» garn.

Helt fra barnsben har Fransiska drømt om å bli sykepleierske. Nu – under krigen – tar hun sin endelige beslutning og melder seg til det tyske Røde Kors. Men majoren er en omtenkstom far, og muligens ser han lenger frem enn den unge datter. Han oppsøker nemlig en av lederne for Norges Røde Kors og forhører seg om hva konsekvensene kan bli for Fransiska:

- Hvordan ser De som Røde Kors-mann på deltagelse i det tyske Røde Kors?
- Det tyske Røde Kors er internasjonale. Det kjenner ingen partier, ingen fiender – bare mennesker. (...)
- De mener ikke at et ungt menneske – en ung kvinne – som går inn i tysk Røde Kors, kan gjøre noe som skader Norges Røde Kors?